

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Blewais.*

Tečaj X.

V sredo 25. avgusta (poznoletna) 1852.

List 68.

Naj se vam smilijo tiči!

Že večkrat je bilo v Novicah natanjko dokazano, da tiči, ki nam na polji, vertih in gojzdih ljubo prepevajo, so tudi veliki dobrotniki naši, ker nam trebijo polje in drevje požrešnih gosenc in družih merčesov, ki jim služijo v živež.

Ni se čuditi, da v tacih krajih, ker tiče zlo lové ali njih zalego zalezvajo, sadno drevje mer-golí gosenc, zlasti ko se k nevgodnemu tičjemu lovu se pridruži nemarnost gospodarjev, ki roke križem derže, čeravno vsak dan pred nosom imajo drevje s gosencnimi pajčevnami prepreženo! Bedaki komaj verjamejo, da so gosence na drevesu, dokler jim golih reber ne kaže, — potem še le preklinjati začnejo žival, namesto da bi preklinjali sebe in svojo nemarnost! Bedaki ne véjo, da naši tiči se živé večidel merčesov, kijih oberajo na drevji in poberajo po polji. Škoda, da se marsikdo že 30 in še več let s kmetijstvom vkvarja, pa še tega ne vé: od kod živé tiči in zakaj nam jih je previdnost Božja vstvarila! Le od reveža vrabca jim je znano, da jim v prosu škodo dela, za to ker ga v prosu vidijo; da bi se pa poprašali: zakaj pa tiči po drevesih letajo in po zemlji skakljajo? to je pa za njih um že preveč.

Ker je tedaj veliko ljudi na svetu, kateri se ne dajo drugač zmodriti, kakor s kaznijo (štrafingo), so v vsih deželah postave dane, ktere prepovedujejo ptičje jajca iz gnjezd jemati in ob prepovedanih časih tičev ne loviti.

Postava pa se sama ne more spolnovati, če tistim, kateri imajo nad njenim spolnovanjem čuti in prestopnike postavno pokoriti, za njo mar ni. Če smejo mladi šterkovci kakor starci vsaki čas leta tiče še v gnjezdih ali komaj iz gnjezd vzete očitno tudi v mestih prodajati (kdor je, na priliko, hotel v Ljubljani pod Trančo kaj tacega viditi, je lahko sto in stokrat vidil), ali se je čuditi, da se postava potem ne spoštuje?

Z veseljem smo tedaj v ravno na svitlo danem 41. delu „deželnega zakonika za krajnsko vojvodino“ brali, da je na prošnjo kmetijske družbe visoko c. k. deželno poglavarstvo stari ukáz zastran tičjih jajc in nevgodnega tičjega lova oestro ponovilo in dotičnim cesarskim gosposkam zaukazalo, skerbno čuti, da se ta prepoved prihodnjic zvesto spolnuje.

Ta hvale vredni ukaz od 16. junia t. l. pod št. 14.164 se pa takole glasi:

„Povsod se je že več let sém pokazalo, kako se marčesi množijo, kateri so polju, sadnemu drevju in vinski terti kakor tudi gojzdom tako škodljivi,

in tudi letos se slišijo v tej deželi tožbe, koliko so gosence vsakteremu drevju škode prizadjale.“

„To je posebno temu pripisati, ker se tiči, ki se s temi merčesi živé, tako neusmiljeno zalazvajo in zaterajo, zlasti pa pevni tiči.“

„C. k. poglavarstvo dobí v tem priložnost, že v starejih predpisih vtemeljeno prepoved, jajčica in mlade tičke iz gnezd jemati in manje vertne in gojzdne tiče o valjenju, to je, od mesca marca (sušca) do konca avgusta (veliciga serpana), bodi si kakor koli, loviti in streljati, sopet ponoviti in zaukazati, da naj okrajne oblastnije skerbno čujejo, da se ta prepoved spolnuje, in tisti, kateri zoper to ravnajo, s primernimi policijskimi kaznimi v denarji ali z zaporo brez spregleda kaznujejo.“

„Verh tega je z ljudmi, kateri brez vsake pravice tiče lové in večidel iz mladostne lahkomišelnosti te koristne živali zalazvajo, z vso ojestrostjo ravnati in pri ogledu tergov pridno skerbeti, da se o prepovedanem času nikakoršni tiči ne prodajajo; če se pa pri komu dobé, njemu odvzamejo.“

„Okrajnim oblastnijam, duhovšini, šolskim učnikom in županom bo skerbeti, mladost s podučnjem o pravim času z mogočim uspehom svariti, da nej tičev neusmiljeno ne preganja, ker je to zlo škodljivo, pa, žali Bog! navadno za kratek čas pripušeno.“

Pervo obdelovanje žita.

Po Aleks. žl. Humboldt-u.

Kje je prvotna domovina žita, se prav za prav ne vé. Pomina vredno pa je, da na eni polovini zemlje so ljudstva živele, katerim ni ne žito ne mleko za živež znano bilo; ljudstva na drugi polovini zemlje pa je močnata in mlečna hrana redila. Po zemeljskih pridelkih se zares loči en kos zemlje od družiga. V Ameriki — novim svetu — najdemo od 52. stopnje severne širčine do 46. stopnje južne širčine le eno žito — korúzo. Na starim svetu pa najdemo povsod že v starodavnih časih, pšenico, ječmen, in ovés. Da pšenica na Leontinskim polji in v mnogih krajih Sicilianskiga divja rase, so menili nekdej. Sprengel terdi, da naše žita v severni Perzii in v Indii večidel divje rasejo. Link pa je dokazal, da to, kar se je o tem večidel le v starih bukvah bralo, ni vse gotovo. Reinhard Forster je najdel, da blizo tam, kjer se Samara v Volgo steka, se dveverstni jari ječmen divji najde. Prof. Karl Koch, zvedeni popotnik, je veliko reži na Pontiških gorah, 5 do 6000 čevljev visoko, na ta-